

Posudek oponenta bakalářské práce

Autorka práce: Lenka Maurová, DiS.

Název práce: Život v dětském domově z pohledu dětí umístěných do ústavní péče

Oponent práce: Mgr. Karel Řezáč, Ph.D.

Relevance tématu a cíle práce

Autorka se v předkládané bakalářské práci věnuje tématu, které souvisí s jejím vlastním zaměstnáním, tedy prací v dětském domově. V úvodu práce autorka explicitně uvádí cíl ve znění: „*přiblížit chod jednoho dětského domova v České republice a představit vybrané děti, které v něm žijí.*“ (str. 7). Autorka tento cíl v úvodu práce z mého pohledu jasně zdůvodňuje a ve vztahu k oboru sociální práce tento cíl shledávám za relevantní.

Teoretická část

V teoretické části autorka z mého pohledu spíše intuitivně vymezuje několik konceptů souvisejících s cílem práce – formy náhradní výchovy (dále NRP), orgány sociálně-právní ochrany dětí (dále SPOD), traumata u dětí. V případě, že je součástí práce kvalitativní výzkum, což autorka v úvodu práce deklaruje, považoval bych za vhodné provázat teoretická východiska s koncepty použitými ve formulaci výzkumné otázky, tu autorka v praktické části formuluje do podoby cíle výzkumu až na straně 56: „*zjistit, jak děti v dětském domově vnímají s nimi spolupracující vychovatele*“. Teoretická část tak z mého pohledu postrádá vcelku důležitý koncept – role vychovatele a spolupráce s ním. Naopak zaměření konceptualizace na vymezení NRP a OSPOD není z hlediska praktické části příliš účelné.

Pro teoretická východiska autorka volí 14 tuzemských monografií, online zdroje v podobě webu s legislativou, informační web MPSV a několik dalších webů, bohužel i včetně wikipedie, tedy sociálního média formy kolaborativního projektu, vyznačujícího se snadno ovlivnitelným obsahem. To považuji za školáckou chybu, neboť student vysoké školy by z mého pohledu měl být obeznámen o neakceptovatelnosti takového zdroje pro vysokoškolskou kvalifikační práci. V práci celkově postrádám zdroje cizojazyčné a více odborně relevantní (články v odborných časopisech či jinak publikované studie). Bohužel, možná i v důsledku menší škály použitých zdrojů, se autorka dopouští faktické chyby, kdy vymezuje NRP na základě zákona o rodině, který byl ovšem k 1. 1. 2014 zrušen. Autorka by si této skutečnosti možná i všimla, pokud by však citovala skutečně onen zákon a nikoliv jen tzv. „úplné znění zákona“, tedy neschvalovaný dokument s informační rolí, který by se citovat neměl (viz zde: www.zakonyprolidi.cz/help/uplne-zneni-zakona.htm). Nutno podotknout, že kromě toho v některých pasážích autorka cituje i platnou legislativu, tedy občanský zákoník a zákon o SPOD

Je trochu škoda, že autorka při zmínce o relevantních problémech nešla do dokazování prostřednictvím dostupných materiálů, ale pouze svých zkušeností, např. na str. 9, kdy zmiňuje nedostatek pěstounů, kterého si je z praxe vědoma, avšak již nedoplňuje zdroj jako podklad takového tvrzení. Tvrzení přitom lze celkem snadno dokázat prostřednictvím oficiálně zveřejňovaných materiálů MPSV, či studií organizace Lumos (často na ně odkazují i sdělovací prostředky). Rozumím potřebě autorky promítat do práce své zkušenosti, ale v akademické práci by z mého pohledu měly být takovéto zkušenosti alespoň doplněny oporou v podobě relevantního zdroje. Nedostatečnému nastudování literatury přičítám také formulaci na str. 16, kdy autorka zakončuje stranu svým doufáním: „*Jednou se snad opravdu dočkáme, že takto malé děti nebudou umístovány do institucionální péče*“, pokud by autorka studovala pečlivěji, jistě by nepřehlédla vcelku mediálně probíranou novelu zákona o SPOD č. 363/2021 Sb., která před dvěma lety právě zakázala umístování dětí mladších 3 let do ústavních zařízení od roku 2025. Podobných (spíše menších) nepřesností se v textu práce objevuje více a často dle mého soudu vznikly v důsledku využívání příliš úzkého souboru zdrojů, které v několika případech ještě interpretuje zdroj jiný – např. web interpretující legislativní vymezení. Pokud by autorka vycházela z více zdrojů, podobným chybám by podle mě snáze předešla.

V kapitole 2 „Orgány sociálně-právní ochrany dětí“ autorka vůbec nevysvětluje, proč nejprve v úvodní části kapitoly popisuje strukturu OSPOD do šesti částí, avšak následně se věnuje pouze jedné z nich, tedy obecním úřadům a obecním úřadům s rozšířenou působností.

V kapitole o případové konferenci se z mého pohledu opět projevuje slabá rešerše autorky – rozumím, že i zde vychází autora z vlastních zkušeností, avšak aktuálnějším trendem, než popisovaná praxe je metoda interaktivní případové konference. Mimo to se jedná z mého pohledu o vcelku bohatě literárně pospanou metodu sociální práce, kterou bylo záhodno vymezit šířeji, než jedním odkazem na zákon.

Další kapitoly již z mého pohledu nejsou teoretické. Autorka v nich popisuje dětský domov, ve kterém pracuje, byť následně přejímá a reflektuje rozhovor z monografie nebo se na základě jiné monografie a vlastních poznatků z praxe pouští do úvahy, zda je dětský domov domovem. V těchto kapitolách pak autorka tak nějak volně přechází do praktické části práce.

Praktická část

Uchopení praktické části práce je z mého pohledu nejvíce problematické. V práci není zahrnuta jasně orámovaná metodologická kapitola a o postupu výzkumu se lze dočíst nestrukturovaně na některých místech textu. Autorka sice uvádí, že realizovala kvalitativní výzkum formou rozhovoru, na druhou stranu je práce pojata tak, že zahrnuje prvky zúčastněného pozorování (kdy autorka velmi rozsáhle popisuje dění a své zkušenosti z dětského domova), jistý rozbor kazuistik „ilustračních příběhů“ devíti dětí z dětského domova a analýzu rozhovorů se třemi respondenty, též dětmi dětského domova, jehož cílem mělo být zjistit, jak děti v dětském domově vnímají s nimi spolupracující vychovatele.

Autorka na str. 56 formuluje závěr – „Z výzkumu vyplynulo, že nelze jednoznačně určit, jak děti vychovatele vnímají. Každé z nich má na vychovatele své vlastní názory“, přičemž zde se z mého pohledu jedná o nepochopení podstaty kvalitativního výzkumu, od kterého nelze očekávat vysokou reliabilitu (spolehlivost), tedy vyvození obecného závěru (v tomto případě závěr „Děti v DD vnímají vychovatele tak či onak“), ale naopak porozumění dílčím, individuálním jevům a perspektivám, tedy právě to, k čemu autorka dochází – „každé dítě vnímá vychovatele nějak“. Z empirické části lze podle mě hodnotit jako vcelku vydařenou část 7 „Vyhodnocení rozhovorů“, kde autorka v podstatě provádí interpretaci získaných dat a formulaci určitých empiricky podložených závěrů.

Formální úprava práce

Po formální stránce se mi jeví jako celkem problematické, že autorka kombinuje dva styly citování, kdy na některých místech používá Harvardský styl, ale většina práce je psána s využitím stylu průběžných poznámek pod čarou. Kromě toho autorka neuvádí bibliografické údaje elektronických zdrojů v souladu s citační normou, ale uvádí pouze jejich URL odkaz, což je způsob uvedení zdroje, který citační norma neumožňuje. Trochu neobvyklé je začínání nových stran po každé kapitole (i u těch nižšího řádu). Jinak práce z mého pohledu splňuje formální požadavky kladené na bakalářskou práci.

Celkové hodnocení

Předložená bakalářská práce se mi hodnotí obtížně. Autorka se v práci dopouští řady celkem zásadních pochybení - nedodrží obvyklé náležitosti pojící se s provedením kvalitativního výzkumu, dopouští se faktických chyb v teoretické části, nepoužívá zcela správně citační aparát a vychází z celkem úzkého seznamu zdrojů. Na druhou stranu mi práce přijde jistým způsobem zajímavá a některé pasáže vnímám přes všechny zmíněné chyby jako přínosné, byť by jistě chtěly podrobit hlubší reflexi a dát mnohem lépe do souvislostí. Po pečlivém zvážení všech výše uvedených skutečností **navrhuji hodnocení D – E** v závislosti na průběhu obhajoby.

Otázky k obhajobě

- 1) *Jak by se zjištění Vaší bakalářské práce dala přenést do praxe dětského domova?*
- 2) *Pokud byste práci vypracovávala znovu, co byste udělala jinak?*

28. 5. 2024

Karel Řezáč